Kierrätys-
keskus

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n lausunto 15.4.2021

Liittyen ympäristövaliokunnan kuulemistilaisuuteen 16.4.2021

Hallituksen esityksestä jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta – ja tulevaisuutta ajatellen vähän laajempaakin pohdintaa

Lain tarkoitus ja uudelleenkäytön rooli

Lain tarkoitus on hyvä. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus on erittäin tyytyväinen siihen, että kiertotalouden edistäminen on nostettu Jätelain tarkoitukseen samoin kuin siihen, että luonnonvarojen kestävän käytön merkitystä on korostettu.

Uudelleenkäytön rooli osana kiertotaloutta, jätteen synnyn ehkäisyä ja luonnonvarojen kestävää käyttöä jää kuitenkin laissa hämäräksi ja epämääräiseksi. Käsitteiden määrittely konkreettisemmin (toiminnan tasolla) olisi suotavaa. Lähtökohtaisesti kaikissa kiertotalousprosesseissa tulee huomioida uudelleenkäyttö, ilman jätestatusta. Monen lainkohdan tulkinnassa uudelleenkäytön ja uudelleenkäyttöön valmistelun määritelmien epäselvyys tuo haasteita. Milloin kyseessä on uudelleenkäytön yhteistyö verkostossa, milloin taas uudelleenkäyttöön valmistelu?

Uudelleenkäyttö on niin jätehierarkian kuin ympäristö- ja yhteiskunnallisten hyötyjensä kannalta kaikkein arvokkain kiertotalouden osa – heti jätteen synnyn ehkäisyyn liittyvien palveluiden ja kulutustapojen muuttamisen ja muuttumisen jälkeen. Se on myös kaikkein työvoimavaltaisinta ja sellaisena kalleinta toteuttaa. On ymmärrettävää, että kun tarkastellaan jätevirtoja, ja suuria lukuja, nykyisellään melko pieni uudelleenkäyttötoiminta jää sivurooliin. Lain tulee kuitenkin luoda rakenteet, jossa uudelleenkäyttötoiminnan kasvu ja kehittyminen on paitsi mahdollista myös todennäköistä.

Jätteen määritelmä – missä kulkee tuotteen ja jätteen raja esineiden maailmassa?

> *Tässä laissa tarkoitetaan jätteellä ainetta tai esinettä, jonka sen haltija on poistanut tai aikoo poistaa käytöstä taikka on velvollinen poistamaan käytöstä.*

Jätteen määritelmä - jota ei ole muutettu - on mielestämme haasteellinen uudelleenkäytön ja kiertotalouden ajattelumallin näkökulmasta. Nykyinen määritelmä jättää myös tulkinnanvaraa uudelleenkäytön ja uudelleenkäyttöön valmistelun välille. Ymmärrämme, että määritelmä tulee suoraan EU-tasolta, mutta haluamme silti esittää huomiotamme määritelmän heikkouksista. Ehkä asetuksilla tai valtakunnallisen jätesuunnitelman avulla voidaan jatkossa paikata määritelmän heikkouksia.

Osa Kierrätyskeskuksen kaltaisten uudelleenkäyttötoimijoiden asiakaspalvelua on, että tuotteen uudelleenkäyttökelpoisuus ratkaistaan uudelleenkäytön asiantuntijoiden toimesta, ja haltijan vastuulle jää vain tavaran toimittaminen arvioitavaksi. Tällainen yhden luukun palvelu on Euroopassa yhä yleisempää, koska se sekä helpottaa poistettavan tavaran haltijan

Assently: c2bdc149d07868c0d307d1f58d889a3f1cc2e9dc18d20de64f0d39c1c4adc24c0138b727c7ee73ca6b58509394ac45110ba5afd804757674730a558bc3e20ead

asemaa, parantaa uudelleenkäyttötoimijan toimintaedellytyksiä, että mahdollistaa uudelleenkäyttöasteen merkittävänkin nousemisen.

Haltijansa poistamat esineet tulisi aina määritellä ensisijaisesti tuotteiksi tai osiksi, ei jätteiksi, kunnes ne on todettu niin sellaisenaan uudelleenkäyttöön kelpaamattomiksi kuin ei tarkoituksenmukaisiksi valmistaa uudelleenkäytettäviksi korjaamalla, huoltamalla tai uusien tuotteiden osina.

Jotta tällainen toiminta, palvelu, olisi mahdollista ja kaikkien kansalaisten ulottuvilla, maahamme pitäisi luoda kattava uudelleenkäytön infrastruktuuri. Sellainen voisi rakentua jo olemassa olevien uudelleenkäyttö- ja välityömarkkinatoimijoiden verkostojen varaan. Oletamme, että tällaisen infrastruktuurin rakentumista edistäisi, jos uudelleenkäyttö olisi jätelaissa selkeämmässä ja vahvemmassa roolissa, ja kuntia velvoitettaisiin uudelleenkäyttöpalveluiden järjestämiseen (yhdessä muiden toimijoiden kanssa).

Sen että tuote vaatii korjausta/tarkistusta/huoltoa ei pitäisi tehdä tuotteesta tässä välissä jätettä, joka täytyy palauttaa tuotteiden luokkaan. Vasta korjauskelvottomuuden – joko teknisenä tai taloudellisena kysymyksenä - tulisi olla jätteeksi luokittelun peruste.

Kantamme on, että lähtökohtaisesti jätteestä tulisi puhua vasta sitten, kun joku uudelleenkäytön asiantuntija (esim. tunnustettu uudelleenkäyttötoimija) on arvioinut tuotteen sellaisenaan uudelleenkäyttö- tai korjauskelvottomaksi. Tämän tulisi koskea ainakin sähkölaitteita, tekstiilejä, pientavaraa, huonekaluja ja tiettyjä laitteita (kuten polkupyöriä/urheiluvälineitä).

Esimerkkinä tällaisen määritelmän ja toiminnan hyödyllisyydestä on tuottajayhteisöjen kanssa tekemämme yhteistyö, jossa käymme läpi asiakkaiden lahjoittamat sähkölaitteet ennen niiden materiaalikierrätykseen toimittamista. Tällä tavalla toimien saamme reilut 20 % vastaanotetuista sähkölaitteista uudelleenkäyttöön ja lisäksi osasta varaosia, niin että jopa 35 % laitteista tulee kokonaan tai osin uudelleenkäytetyiksi. Kaiken kaikkiaan Suomessa kerättyjen SE-laitteiden uudelleenkäyttöaste on lähteestä riippuen arvioitu 2-6 prosentiksi. Melkoisella varmuudella voi sanoa, että uudelleenkäyttö voisi ainakin nelinkertaistua paremmalla uudelleenkäytön järjestämisellä – ja tuottajavastuuseen liitettävällä uudelleenkäyttöön saattamisen velvoitteella.

Jätteen määritelmän epäselvyys aiheuttaa kuntakohtaisia tulkintaeroja siitä, miltä osin kierrätyskeskustoiminta katsotaan jätehuoltorekisteriin ilmoitusvelvolliseksi jätteen keräystoiminnaksi (100 §). Se tuottaa turhaa toimijoiden välistä epätasa-arvoa ja toiminnan yhdenmukaisen kehittämisen hankaluutta.

Jätteen määritelmä herättää myös kysymyksen, jos aioin esimerkiksi viiden vuoden päästä poistaa käytöstä jonkin nyt käytössäni olevan tuotteen, onko sen määritelmän mukaisesti jo nyt jäte? Ajattelumalli ja määritelmä on luonnonvarojen kestävän käytön ja kiertotalouden näkökulmasta absurdi ja kestämätön.

Uudelleenkäyttöön valmistelun edistäminen

Niin kauan kuin toimivaa, maan kattavaa uudelleenkäytön infrastruktuuria ei ole, osa uudelleenkäyttökelpoisesta tavarasta päätyy kunnallisiin, tuottajavastuuorganisaatioiden ja yksityisten jäteyhtiöiden keräyksiin – jätteiden luokkaan. Näiden toimijoiden kiinnostus

Assently: c2bdc149d07868c0d307d1f58d889a3f1cc2e9dc18d20de64f0d39c1c4adc24c0138b727c7ee73ca6b58509394ac45110ba5afd804757674730a558bc3e20ead

uudelleenkäyttöön valmistamiseen ja saattamiseen tulee merkittävästi kasvamaan lähivuosina, kun kiertotalous ja second hand -markkinat valtavirtaistuvat.

> *Kunnan, tuottajan tai muun jätteen ammattimaista keräystä harjoittavan on jätteen keräyksen yhteydessä varattava uudelleenkäytön valmistelua harjoittaville yrityksille ja yhteisöille tasapuolinen mahdollisuus saada uudelleenkäytön valmisteluun soveltuva jäte osoittamastaan vastaanottopaikasta siltä osin kuin se ei itse järjestä kyseisen jätteen uudelleenkäytön valmistelua. Jätettä vastaanotettaessa ja kerättäessä on toimittava siten, ettei mahdollisuus jätteen uudelleenkäytön valmisteluun heikenny.*

Uudelleenkäytön valmistelu on kyllä selkeästi määritelty, mutta silti herää huoli, että tätä sinällään erittäin hyvää ja oikeaa lainkohtaa pyritään kiertämään. Huolen syy on uusi kiertotalousstrategia, jossa uudelleenkäyttö-termi on systemaattisesti liitetty materiaalina käyttöön. Uudelleenkäyttö on tuotteen tai sen osan käyttämistä uudelleen samaan tarkoitukseen kuin mihin se on alun perin suunniteltu, eikä uudelleenkäyttöä materiaalina ole olemassakaan. Tästä pitäisi pitää tiukasti kiinni, sillä kiertotaloudessa on ymmärrettävästi suuri kiusaus oikaista poistettavasta tuotteesta suoraan murskaukseen ja materiaalikiertoon, helppoihin teollisen mittakaavan prosesseihin, työlään ja ammattitaitoa vaativan uudelleenkäytön sijaan. Oikopolku voi olla mainio osaoptimointi, mutta kun tarkastellaan muitakin kuin materiaalien arvovirtoja, yhteiskunnan kokonaisetu vaatii uudelleenkäytön ensisijaisuutta. Uudelleenkäytön suuri työllistävyys ei ole vähäisin yhteiskunnan eduista.

Pykälä 11 a maksu, sopimus ja raportointivelvoitteineen on mielestämme asianmukainen, kunhan säädöksin huolehditaan, että keräyksestä perittävät maksut eivät nouse sellaisiksi, että ne muodostavat uudelleenkäytölle esteen. Hinnoitteluoikeuteen pitäisikin liittää velvoittava määrällinen uudelleenkäyttövaatimus, prosentteina tai vaikka esimerkiksi kg/asukas. Se pitäisi kurissa hinnoitteluhaluja.

Tilannetta, jossa jätteen kerääjän itse ei kannata uudelleenkäyttökelpoista tavaraa uudelleenkäyttöön saattaa, eikä se suostu sitä muille toimijoille uudelleenkäyttöön saatettavaksi luovuttamaan, ei saisi syntyä. Myöskään ei missään saisi päästä syntymään tulkintaa, jonka mukaan uudelleenkäyttöön kelpaavia tavaroita eivät saisi kerätä ja vastaanottaa muut kuin jätteen ammattimaista keräystä suorittavat tahot. Eli ainakin yleishyödyllisten, sosiaalisten ja hyväntekeväisyysorganisaatioiden pitää toki saada tulevaisuudessakin kerätä uudelleenkäyttökelpoista tavaraa siinäkin tapauksessa, että uudelleenkäytön markkina kasvaa ja jätetoimijoiden kiinnostus uudelleenkäyttöä kohtaan lisääntyy. Pidämmekin erittäin tarpeellisena 11 a pykälän 3 momenttiin sisältyvien asetuksenantovaltuuksien käyttöä, jonka perustella annettaisiin tarkempia säännöksiä jätteen luovuttamista koskevan sopimuksen sisällöstä sekä uudelleenkäytön valmistelua harjoittavilta yrityksiltä ja yhteisöiltä perittävien kustannusten perusteista.

Jos raportoinnin tai muiden – vaikkapa viestinnällisten - velvoitteiden takia osalta uudelleenkäyttötoimijoitakin on jatkossa mielekästä edellyttää jonkinlaista virallista asemaa, sellaisen järjestelmän luominen niveltyisi luontevaksi osaksi uudelleenkäytöninfrastruktuurin rakentamista. Lausunnon liitteessä 1 on mielestämme oleellisia ehtoja ja määreitä sertifioidulle uudelleenkäyttötoimijalle, jos sellainen joskus määritellään. Kaikilta uudelleenkäyttötoimijoilta ei missään tapauksessa tule edellyttää virallista statusta tai

Assently: c2bdc149d07868c0d307d1f58d889a3f1cc2e9dc18d20de64f0d39c1c4adc24c0138b727c7ee73ca6b58509394ac45110ba5afd804757674730a558bc3e20ead

sertifiointia. Se vain heikentäisi uudelleenkäytön kehittymistä, tukahduttaisi luovuutta ja ihmisten omaa aktiivisuutta.

Tuottajan tiedotus ja neuvontavelvollisuus ja uudelleenkäyttötoimijoiden järjestäytyminen

> *Tuottajan on lisäksi tiedotettava ja neuvottava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä ja uudelleenkäyttöä ja uudelleenkäytön valmistelua koskevista toimista sekä roskaantumisen ehkäisemisestä.*

Pidämme ehdotusta erittäin hyvänä ja tervetulleena. On oivallista, että tuottajat velvoitetaan tiedottamaan ja neuvomaan näistä toimista. Oletamme, että se todellakin merkitsee myös uudelleenkäyttötoimijoiden palveluista kertomista. Koska uudelleenkäyttö on laissa ja direktiivissä ensisijainen vaihtoehto materiaalinen kierrätykseen nähden, tuottajilta tulisi edellyttää yhteistyötä uudelleenkäyttötoimijoiden kanssa. Tämän yhteistyön paremmaksi mahdollistamiseksi uudelleenkäyttötoimijoille pitäisi aikaansaada nykyistä kattavampi ja jäsentyneempi yhteistyö – verkosto tai järjestö.

Uudelleenkäyttötoimijoiden järjestäytymistä yhteiseksi verkostoksi hankaloittaa toimijoiden moninaisuus ja olemassaolontarkoitusten kirjavuus. Osa on olemassa ympäristönsuojelullisista syistä, useimpien ensisijainen tarkoitus on tarjota koulutusta ja merkityksellistä työtä vaikeassa työmarkkina-asemassa oleville, ja osan tarkoitus on kerätä rahaa muihin yleishyödyllisiin ja yhteiskunnallisesti merkittäviin tarkoituksiin. Vielä suuremman haasteen kuitenkin asettaa se, että uudelleenkäyttötoimijoiden raha on usein tiukassa – etenkin niiden, joiden toiminta perustuu työn ja oppimisen mahdollisuuksien tarjoamiseen. Näistä syistä harvoilla toimijoilla on varaa palkata itselleen työntekijöitä, joiden toimenkuvassa merkittävässä roolissa olisi yhteistoiminta, ja verkostossa jäsenmaksut eivät voi olla niin suuria, että niiden varassa palkattaisiin yhteisiä työntekijöitä edustamaan toimialaa. Ainakin joissain Euroopan maissa ympäristöhallinto maksaakin osan uudelleenkäyttötoimijoiden verkostotoimijoiden kustannuksista saaden näin kumppanin uudelleenkäytön edistämiseen ja seurantaan liittyvissä kysymyksissä. EU:han edellyttää tämän vuoden alusta alkaen jäsenmailta uudelleenkäyttömäärien ja uudelleenkäytön edistämiseksi tehtyjen toimenpiteiden raportointia.

Tiedon tarjoaminen ja oivalluttaminen erityisesti jätteen synnyn ehkäisystä ja uudelleenkäytöstä - kullekin kohderyhmälle osuvalla tavalla ja oikea-aikaisesti - on olennaista muutoksessa kestävämpään arkeen.

Uudelleenkäytön määritelmä

> *Uudelleenkäytöllä tuotteen tai sen osan käyttämistä uudelleen samaan tarkoitukseen kuin mihin se on alun perin suunniteltu*

Tässä lakiehdotuksessa käytetty EU:n uudelleenkäytön määritelmässä uudelleenkäyttö rajataan käyttöön samaan tarkoituksessa kuin mihin se on alun perin suunniteltu, ja ymmärrettävää, että pitäydytään EU:n terminologiassa. Se ei kuitenkaan tee asioita selkeämmäksi.

Assently: c2bdc149d07868c0d307d1f58d889a3f1cc2e9dc18d20de64f0d39c1c4adc24c0138b727c7ee73ca6b58509394ac45110ba5afd804757674730a558bc3e20ead

Kierrätys-
keskus

Lähtökohtaisesti uudelleenkäytöksi tulisi mielestämme laskea myös tuotteen tai sen osan käyttö sellaisenaan muuhun tarkoitukseen kuin mihin se on lähtökohtaisesti suunniteltu (esim. verhosta vaate, tennismailasta kipukoukku, lusikasta koru). Toinen vaihtoehto on luoda tämänkaltaiselle uudelleenkäytölle oma määritelmä. Nykyisessä määrittelyssä se sijoittunee jätteen välttämisen alle, mutta epämääräistä se on.

Jätteen ja uudelleenkäytön määritelmät vaikuttavat merkittävästi moniin rajauksiin ja toimenpiteisiin, mkl. siihen mitä lopulta katsotaan uudelleenkäyttöön valmisteluksi. Pidämme näiden määritelmien uudelleenmuotoilua tarpeellisena.

Jätelain ja sitä myöten jätealan termistössä on ylipäänsä ehdotettua enemmänkin kehitettävää. Termistö tulisi saada kiertotaloustavoitteiden mukaiseksi. Kiertotalousyhteiskunnassa jätettä pitäisi olla vain kaatopaikkasijoitettava jäte, vaarallinen jäte, mädätykseen/kompostointiin menevä biojäte ja energiahyödynnettävä jäte. Nykyisille uudelleenkäyttöön tai materiaalikiertoon meneville jäteluokille tulee keksiä jokin jätettä korvaava termi. Mielellämme olemme termien määrittelyssä mukana.

Tuotteita koskevat huolehtimisvelvollisuudet ja kiellot herättävät kiitosta ja kysymyksiä.

Pykälä sisältää monia hyviä, aidosti luonnonvarojen kestävää käyttöä edistäviä velvollisuuksia. Niitä voi vain kiittää. Erityisen tärkeänä pidämme sitä, että korjaus- ja uudelleenkäyttötoimijoiden mahdollisuus saada varaosia ja pääsy korjauksen edellyttämiin teknisiin tietoihin, välineisiin, laitteisiin ja ohjelmistoihin turvataan.

> *kriittisiä raaka-aineita sisältävä tuote on mahdollisuuksien mukaan uudelleenkäytettävä*

Tuo mahdollisuuksien mukaan herättää kysymyksen: kuka määrittelee mahdollisuudet tai tarpeet?
Jos mahdollisuuden rajaa suora kustannus, eikä esimerkiksi taloudellisessa tarkastelussa huomioida laajempia vaikutuksia työhön ja ympäristöön, mahdollisuudet saattavat jäädä aika kapeiksi. Asia ehkä selkenee asetuksissa? Määrällisen uudelleenkäyttövelvoitteen asettaminen olisi yksi oikeanlainen punnus mahdollisuuksien puntarissa.

Jätteiden erilliskeräysvelvollisuus

Jätteen erilliskeräyksen uudet velvoitteet ovat mielestämme kannatettavia.

Haluamme kuitenkin muistuttaa, että jätteiden erilliskeräyksen lisäksi tulisi aina tarjota helposti saavuttava mahdollisuus ohjata tuote uudelleenkäyttöön, mikäli tuote tai sen osa on potentiaalisesti uudelleenkäyttökelpoinen.

1.1. Tuottajavastuu, Luku 6

Tuottajavastuujärjestelmien yhteistyöryhmä

Assently: c2bdc149d07868c0d307d1f58d889a3f1cc2e9dc18d20de64f0d39c1c4adc24c0138b727c7ee73ca6b58509394ac45110ba5afd804757674730a558bc3e20ead

Koska tuottajavastuujärjestelmien pitäisi, ja pitää, myös osaltaan huolehtia uudelleenkäytön edistämisestä ja toteutumisesta, yhteistyöryhmissä tulisi olla uudelleenkäyttöä ja uudelleenkäytön valmistelua harjoittavien yritysten ja yhteisöjen edustus.

Alueellinen yhteistyöryhmä

Valtakunnallisen jätesuunnitelman yhteistyöryhmissä tulee olla edustettuna ympäristöjärjestöjä, jätteen synnyn ehkäisyn toimijoita ja uudelleenkäyttötoimijoita. Lakiehdotus antaa siihen mahdollisuuden, mutta ei tunnu velvoittavan. Edellä mainittujen ryhmien edustus on välttämätöntä, jotta uudelleenkäytön ja jätteen synnyn ehkäisyn etusijajärjestyksen mukainen ensisijaisuus suhteessa materiaalikierrätykseen saa riittävän kunnianhimoiset tavoitteet ja velvoitteet myös elinkeinoelämälle.

Olennaisia tietoja ovat myös jätteen synnyn ehkäisyyn ja uudelleenkäyttöön liittyvät tiedot, myös nämä tulisi saada kunnilta yhteistyöryhmän käyttöön.

Jäteneuvonta ja tietoisuuden edistäminen

Tiedon tarjoaminen ja oivalluttaminen kullekin kohderyhmälle osuvalla tavalla ja oikea-aikaisesti on olennaista muutoksessa kestävämpään arkeen. Uudelleenkäyttötoimijat ovat usein olemuksensa puolesta luontevia jäteneuvonnan toteuttajia. Esimerkiksi Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy kouluttaa vuosittain yli 60 000 ihmistä (koronavuonna 2020 koulutettujen määrä jäi 30 000een) ja kehittää monipuolisia koulutuksen ja neuvonnan menetelmiä.

Oleellista on huomata, että jätteensynnyn ehkäisyyn liittyvä neuvonta on sekin jäteneuvontaa. Asia ei nyt käy ehdotuksesta kovin selkeästi ilmi.

Yksittäisenä huomiona nostamme tekstiilin erilliskeräyksen synnyttämän uuden neuvontatarpeen sekä kompostointineuvonnan merkityksen. Alueilla ja kohteissa, joissa kiinteistökohtainen kompostointi on mahdollista suhteellisen helposti, neuvonta on erityisen kiinnostavaa “kotikompostoijien” innostamiseksi ja perehdyttämiseksi perusteluissa esitettyjen kustannusvaikutusten näkökulmasta. Lisäksi mm. logistiikan ympäristövaikutukset jäisivät kotikompostoinnin lisääntyessä yhä vähäisemmiksi. Myös pakkausten kierrättämiseen ja roskaantumisen vähentämiseen liittyvään neuvontaan voisivat ainakin jotkut uudelleenkäyttötoimijat antaa arvokkaan panoksen.

Vaikutusten arviointi

Uudelleenkäyttötoimijana ensimmäisenä huomionamme on, että vaikutusten arvioinnissa uudelleenkäyttö ilman jätestatusta ja erillisenä toimena uudelleenkäyttöön valmistelusta on jätetty hyvin vähälle huomiolle. Uudelleenkäytöllä ja käytettyjen tuotteiden markkinoilla on Suomessakin valtavasti hyödyntämätöntä potentiaalia. Tärkeä kysymys on, kuinka tätä

Assently: c2bdc149d07868c0d307d1f58d889a3f1cc2e9dc18d20de64f0d39c1c4adc24c0138b727c7ee73ca6b58509394ac45110ba5afd804757674730a558bc3e20ead

hyödyntämätöntä potentiaalia voitaisiin tehokkaimmin saada käyttöön ja miten jätelaki tukee siinä?

Uudelleenkäyttö luo työllisyyttä luomalla tuotteisiin lisäarvoa. Uudelleenkäytettäessä tuotteeseen laitetut panokset säilyvät, ja korjattaessa tai uudelleen valmistettaessa arvo voi lisääntyä. Uudelleenkäytössä ja etenkin korjauksessa on paljon mahdollisuuksia luoda tulevaisuuden työpaikkoja. Tähän tarvitaan kuitenkin osaamista ja koulutusta. Kiertotalouden työelämä voi vaatia kokonaan uusia tutkintoja tai nykyisten tutkintojen täydentämistä kiertotalousosaamisella.

Lyhyesti toteamme, että vaikutusten arvioinnissa jätteen synnyn ehkäisyllä - ja uudelleenkäytön roolilla - pitäisi olla suurempi painoarvo ja esimerkiksi sen vaikutuksia myös yrityksiin ja kuntatalouteen tulisi arvioida.

Lisäksi vaikutusten arvioinnissa ei ole huomioitu vaikutuksia jätteiden kokonaismäärään, vaikka se on olennainen osa luonnonvarojen kestävää käyttöä.

Lopuksi – yhteen vetäen

Kiitämme mahdollisuudesta lausua mielipiteemme jätelain uudistuksesta. Osallistumme mielellämme omalla uudelleenkäytön ja jätteen synnyn ehkäisyn asiantuntemuksellamme kiertotalouden tavoitteiden edistämiseen. Asiantuntemuksemme on monipuolista; tuotteiden uudelleenkäytön vankan osaamisen lisäksi esimerkiksi käsitteiden määrittelyn osaamisessa, ympäristöneuvonnassa, koulutuksessa ja osallistamisessa.

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy on erittäin tyytyväinen siihen, että kiertotalouden edistäminen on nostettu jätelain tarkoitukseen samoin kuin siihen, että luonnonvarojen kestävän käytön merkitystä on korostettu.

Kaikkia jätelain kohtia tulisi tarkastella siitä näkökulmasta, edistävätkö ne aidosti aktiivisesti kiertotaloutta ja luonnonvarojen kestävää käyttöä, loppukädessä edistääkö jätelaki luonnonvarojen käytön absoluuttista vähenemistä. Jätehuollon etusijajärjestys tulee huomioida läpi lain. Kiertotalous ei ratkaise aikamme suuria haasteita ilman rohkeaa visionääristä kehittämisasennetta, jota myös jätelain tulisi kaikin tavoin edistää. Tähän on vielä matkaa.

Uudelleenkäytön edistäminen tuntuu typistyvän lain perusteluissa useissa kohdissa vain uudelleenkäytön valmisteluun, vaikka prosessien tehokkuuden ja kiertotalouden periaatteiden mukaisesti katsomme, että uudelleenkäyttö tulisi tapahtua aina ensisijaisesti – ennen kuin tuote tai sen osa päätyy jätteeksi. Emme näe, että huoltoa/korjausta vaativa tuote on lähtökohtaisesti jäte. Nyt näin voidaan tulkita.

On ymmärrettävää, että ympäristölainsäädännön kannalta uudelleenkäyttö voi näyttäytyä merkitykseltään vähäisenä, mutta yhteiskunnan kokonaisetua ajateltaessa sillä on tavaravirtojaan suurempi merkitys ja arvo. (Liitteessä 2 on pohdittu uudelleenkäytön hyötyjä eri intressien näkökulmasta.)

Toinen haaste on, että nykyään on tavaran omistajan oman aktiivisuuden varassa toimittaa käyttökelpoinen tavara uudelleenkäyttöön. Tämä on ongelmallista jo luonnonvarojen

Assently: c2bdc149d07868c0d307d1f58d889a3f1cc2e9dc18d20de64f0d39c1c4adc24c0138b727c7ee73ca6b58509394ac45110ba5afd804757674730a558bc3e20ead

kestävän käytön näkökulmasta, haltijalla ei useinkaan ole parasta tai oikeaa näkemystä tuotteen tai sen osan uudelleenkäyttökelpoisuudesta. Lähtökohtaisesti jätteestä tulisi puhua vasta sitten, kun joku uudelleenkäytön asiantuntija on arvioinut tuotteen sellaisenaan uudelleenkäyttö- tai korjauskelvottomaksi. Tämän tulisi koskea ainakin sähkölaitteita, tekstiilejä, pientavaraa, huonekaluja ja tiettyjä muita tuotteita (kuten polkupyöriä).

Ymmärrämme, että toimintatapojen muuttaminen tähän suuntaan ei ole yksinkertaista, mutta näemme sen periaatetasolla välttämättömäksi. Konkreettisena osaratkaisuna esimerkiksi kuntien tulisi lähteä aktiivisesti kehittämään sellaisia vastaanottojärjestelmiä, joissa uudelleenkäyttöön tai varaosiksi kelpaavat tuotteet ja niiden osat saataisiin ennen jätteeksi päätymistä asiantuntijoiden toimesta uudelleenkäyttöön (esimerkiksi ReTuna Ruotsissa).

Tunnustetun uudelleenkäyttöorganisaation statuksen määrittely olisi hyödyllinen uudelleenkäytön asiantuntijuuden roolin selkeyttämiseksi ja varmistamiseksi. Statuksen edellyttäminen ja määrittely ainakin niille organisaatioille, jotka toimivat tuottajayhteisöjen kanssa yhteistyössä voisi olla ensimmäinen vaihe. Organisoinnin tapana voisi olla verkosto, johon kuulumisen ehtona on määriteltyjen uudelleenkäyttöorganisaation kriteereiden ja vaatimusten täyttyminen (mkl. toiminnan seuranta, arviointi ja raportointi).

Muutos aitoon ja vaikuttavaan kiertotalouteen vaati jämäkkyyttä.

Jos jätelain halutaan todella ohjaavan toimintaa, sen sisältämien toimenpiteiden tulee olla mahdollisimman selkeitä ja sitovia. Termien ”mahdollisuuksien mukaan” ja ”tarvittaessa” käyttö voi useissa kohdin vesittää toimeenpanon.

Koronan aikaisessa poikkeustilanteessa on varmistettu, että jätehuolto toimii. Sen sijaan uudelleenkäyttöpalveluiden tarjonta on jäänyt toimijoiden oman vastuullisuuden ja taloudellisen toimintakyvyn varaan ja moni toiminto pysähtyi hetkeksi lähes kokonaan. Miten vastaava vältettäisiin jatkossa, mitä se edellyttäisi lainsäädännöltä? Kuinka uudelleenkäyttö saataisiin samaan palveluasemaan perinteisen jätehuollon rinnalle?

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy on toiminut kiertotalouden alalla 30 vuotta. Yritys mahdollistaa tuotteiden elinkaaren pidentämisen erityisesti uudelleenkäyttö-, korjaus- ja lainauspalveluiden avulla sekä lisäämällä ympäristötietoisuutta. Kauttamme kulkeva kokonaismateriaalivirta oli vuonna 2019 lähes 6 miljoonaa kiloa. Tästä uudelleenkäyttöön ohjattiin 54 % eli noin 3,2 miljoonaa kiloa, kappaleina noin 5 miljoonaa tuotetta. Lisäksi tarjoamme ympäristökoulutusta, -neuvontaa ja -konsultointia noin 65 000 pääkaupunkiseutulaiselle vuosittain.

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n lausuntoon yhtyy myös Suomen Kierrätyskeskusten yhdistys ry, joka edustaa kierrätyskeskustoimialaa Suomessa.
https://www.suomenkierratyskeskustenyhdistys.fi/

Helsingissä 15. huhtikuuta 2021

Juha Lehtikuja, toimitusjohtaja

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy

Assently: c2bdc149d07868c0d307d1f58d889a3f1cc2e9dc18d20de64f0d39c1c4adc24c0138b727c7ee73ca6b58509394ac45110ba5afd804757674730a558bc3e20ead

Kierrätys-
keskus

Liite 1

Ehdot ja määreet, joita sertifioidulle/tunnustetulle toimijalle asetettaisiin, liittyisivät nähdäksemme (ainakin) seuraaviin asioihin:

1. Jos toimija on myös materiaalienkierrätystoimija, esimerkiksi purkaja, pitää todistaa, että uudelleenkäyttö toteutuu ja on priorisoitu – jätehierarkian mukaan.

2. Turvallisuusvaatimukset – niin työntekijöiden, asiakkaiden kuin ympäristönkin kannalta.

3. Pätevyysvaatimukset – lain mukaan. (Mielellään myös joku koulutusjärjestelmä niille, jotka tekevät töitä sen henkilön alaisuudessa ja ohjauksessa, jolla lain vaatima pätevyys on – kaikilla ei toki tarvitse olla virallisia pätevyyksiä.)

4. Materiaalivirtojen seuranta ja raportointi – mitä tulee sisään, mitä päätyy uudelleenkäyttöön, mitä päätyy materiaalikierrätykseen.

5. Tuotteiden/tavaroiden asiallinen käsittely (keräys, kuljetus, varastointi, purku, testaus…)

6. Lainmukaiset takuut ja ylipäätään kaikkien lain vaatimien standardien täyttäminen. Myös sen osoittaminen, ettei mitään päädy laittomasti vientiin.

7. Jätelainsäädännön mukaiset luvat niillä, jotka käsittelevät tuotteita, jotka ovat jo päätyneet jätestatukseen. (Jos ja kun yhden luukun periaatetta ei vielä ole. Ja jos joku toimija käsittelee ja korjaa vain ihmisten uudelleenkäyttöön lahjoittamia tavaroita, ne eivät tietysti ole jätteitä kuin siinä määrin, kun niitä joudutaan organisaation omina jätteinä poistamaan.)

8. Läpinäkyvyys – minne kaikki päätyy ja mitä sitten tapahtuu.

9. Muuten samat ehdot takuiden, turvallisuuden, tuottajavastuun jne. osalta kuin muillakin organisaatioilla, jotka (vähittäis)myyvät käytettyä tavaraa.

10. Sertifioidut uudelleenkäyttötoimijat määrittelevät niille tulevan poistettavan tavaran tai laitteen statuksen onko se jätettä (jolloin se jatkaa materiaalikeräykseen) vai onko se edelleen tuote (päätyy mahdollisen korjauksen tai tarkastuksen kautta uudelleenkäytettäväksi)

Assently: c2bdc149d07868c0d307d1f58d889a3f1cc2e9dc18d20de64f0d39c1c4adc24c0138b727c7ee73ca6b58509394ac45110ba5afd804757674730a558bc3e20ead

Kierrätys-
keskus

Liite 2: Uudelleenkäytön (ja sen infrastruktuurin) hyödyt eri tahoille

Taho, joka uudelleenkäytön infrastruktuurista hyötyy	Hyödyt valtakunnan kattavasta uudelleenkäytön infrastruktuurista
Kuluttajalle, jokaiselle meistä	Mahdollistaa kuluttajille huokean ja laadukkaaksi todetun käytetyn tavaran vaivattoman hankkimisen ja tarjoaa kanavan luopua tarpeettomaksi käyneistä tavaroista aidosti kestävällä ja vastuullisella, hyvää omaatuntoa tuottavalla tavalla. Vastaa kuluttajien lisääntyneeseen haluun toimia vastuullisesti.
Työttömälle, osatyökykyiselle tai työpaikan vaihtoa harkitsevalle työntekijälle	Uudelleenkäytön infrastruktuuria parantamalla luodaan runsaasti uusia monipuolisia ja merkityksellisiksi koettuja työpaikkoja työkyvyltään, osaamiseltaan ja arvomaailmaltaan erilaisille ihmisille. Uudelleenkäyttöön liittyy niin hyvin mekaanisia suorittavia tehtäviä kuin vaativia asiantuntija- ja käsityöammattitaitoa vaativia tehtäviäkin. Varasto, myymälä, logistiikka, viestintä, koulutus, valmennus, tuotesuunnittelu, huolto, korjaus ja valmistus… muutamia uudelleenkäyttöön liittyviä tehtäväkenttiä mainitaksemme. Työssäoppiminen tuottaa uusia kiertotalouden taitoja.
Yrityksille	Yrityksille uudelleenkäyttötoimijoiden verkosto, jonka jäsenten toiminnan laatu on varmistettu ja sertifioitu, tarjoaa mahdollisuuden kumppanuuksiin ja tuo monipolisia mahdollisuuksia oman ympäristö- ja yhteiskuntavastuun kantamiseen. Koulutusyrityksille uudelleenkäyttötoimijat tarjoavat kiertotalouden tehtävien harjoittelupaikkoja ja työssäoppimisen tehtäviä. Yritysten on näin mahdollista löytää ja rekrytoida osaavia kiertotalouden tekijöitä. Yrityksen vastuullinen toiminta tutkitusti lisää myös työntekijöiden hyvinvointia, ja siten yrityksen menestystä.
Kiertotaloudelle	Kaikkein arvokkain asia kiertotaloudessa on tuotteiden elinkaaren pidentäminen. Isolta osaltaan sen mahdollistaminen tapahtuu (jatkossa) jo tuotteiden suunnitteluvaiheessa. Uudelleenkäyttö, huolto, kunnostus, uudeksi tekeminen ja tuotteiden käyttöasteen lisääminen ovat merkittäviä osia elinkaaren pidentämisessä. Korjaamisella ja komponenttikäytöllä voidaan nostaa jo jätteeksi muodostuneet tuotteet takaisin uuteen elämään.
Kunnille	Kunnilla on tarpeita ja velvoitteita niin luonnonvarojen vastuullisen käytön kuin sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja asukkaidensa työllistämisenkin suhteen. Näihin tarpeisiin uudelleenkäyttötoimijoiden verkosto tarjoaa runsaasti vastauksia. Yhä epävakaammassa maailmassa myös

Assently: c2bdc149d07868c0d307d1f58d889a3f1cc2e9dc18d20de64f0d39c1c4adc24c0138b727c7ee73ca6b58509394ac45110ba5afd804757674730a558bc3e20ead

	uudelleenkäyttöinfrastruktuurin luoma huoltovarmuuden turvaverkko auttaa kuntia poikkeustilanteissa huolehtimaan asukkaittensa perustarpeista. Uudelleenkäyttö vähentää jätteen syntyä, joka on jätehierarkian ensimmäinen vaihtoehto, ja siten vähentää jätteen keräämisestä ja käsittelystä aiheutuvia kustannuksia kunnalle.
Valtiolle	Valtioilla on sekä velvoitteita kansalaisiaan kohtaan, kansallisia ja kansainvälisiä sitoumuksia että kunnianhimoista halua edelläkävijyyteen. Uudelleenkäytön infrastruktuurin rakentaminen antaa mahdollisuuden luoda jotakin, joka vastaa näihin kaikkiin tarpeisiin, vaikka pelkkä maan kattava verkosto ei maailmalla mitään upouutta olekaan. EU myös edellyttää tästä vuodesta alkaen, että jäsenmaat raportoivat uudelleenkäyttömääristä ja uudelleenkäytön edistämiseksi tehdyistä toimista. Raportoinnin vaatima tiedonkeruu on mahdollista rakentaa verkoston varaan. Asiallinen työ ja toimeentulo, osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemus turvaavat yhteiskuntarauhaa ja takaavat mahdollisuuden yhteiskunnan vakaaseen kehitykseen. Turvallisuus lisää myös ulkomaisten asiantuntijoiden ja yritysten kiinnostusta maatamme kohtaan.
Luonnolle ja ympäristölle	Uudelleenkäyttö on ympäristön kannalta arvokkain tapa tyydyttää tavaroiden hankkimiseen ja niistä luopumiseen liittyviä tarpeita. Sen yhteyteen voidaan helposti rakentaa myös tavaroihin liittyviä palveluita ja siten lisätä yhdestä esineestä saatavan hyödyn määrää. Uudelleenkäytöllä vähennetään niin luonnonvarojen kulutusta kuin tuotteiden valmistuksesta ja hävittämisestä johtuvia päästöjä. Uudelleenkäytön vaikutukset ovat suotuisia puhuttiin sitten ilmastosta, luonnonvarojen riittävyydestä, ekosysteemipalveluista, saastumisesta ja kemikaalikuormasta tai luonnon monimuotoisuudesta.
Tulevaisuudelle	Ihmisten yhteiskunnat rakentuvat ekologiselle perustalle. Ilman toimivia luonnon järjestelmiä ei ole toimivaa yhteiskuntaakaan. Luonnon monimuotoisuuden väheneminen, materiaalikertojen häiriintyminen ja ilmaston muuttuminen ovat merkittävimmät tulevaisuuttamme uhkaavat ongelmat, sillä luonnon kanssa ei voi neuvotella. Näihin uhkiin uudelleenkäyttökin osaltaan tuo ratkaisuja.

Assently: c2bdc149d07868c0d307d1f58d889a3f1cc2e9dc18d20de64f0d39c1c4adc24c0138b727c7ee73ca6b58509394ac45110ba5afd804757674730a558bc3e20ead

Seuraavat dokumentit on allekirjoitettu torstai 15. huhtikuuta 2021

jätelaki_lausunto_PKSkierratyskeskus_2021-04-15.pdf
(188497 byte)
SHA-512: f2005fcba5cfca9dc3b7c9cdc145bba9c9ec4
511ddb0176f4c7ac7f3b00da9665b72178d7d33ef29d94
370b2fb3561cede0bba534e5ef9481bb80f545e4ed420

Dokumentit on allekirjoitettu seuraavien toimesta

15.4.2021 8.37.44 (CET)

Juha Lehtikuja

juha.lehtikuja@kierratyskeskus.fi
93.106.56.254
Allekirjoitettu eID: Ilä (Finnish Trust Network)

assently

Allekirjoituksen on sertifioinut Assently

jätelaki lausunto PKSkierratyskeskus 2021 04 15

Tämän tositteen aitouden varmistaminen voidaan tehdä skannaamalla oheinen QR-koodi. Voit tehdä tämän myös käymällä https://app.assently.com/case/verify
SHA-512:
c2bdc149d07868c0d307d1f58d889a3f1cc2e9dc18d20de64f0d39c1c4adc24c0138b727c7ee73ca6b58509394ac45110ba5afd804757674730a558bc3e20ead

Tästä tositteesta

Tämä dokumentti on allekirjoitettu Assently-palvelulla. Sähköisesti tunnistetun allekirjoituksen katsotaan olevan sähköisesti varmennettu. Suomen laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista 1/9/2009 määrittää, että sähköinen allekirjoitus on yhtä pätevä kuin perinteinen fyysinen allekirjoitus.

Assently AB, Org Nr 556828-8442
Assently AB | Holländargatan 20, 111 60 Tukholma